



ODBOR ANALÝZ A PLÁNOVANIA

február – marec 2025

Vážené kolegyně a kolegovia,

Prvé jarné číslo Monitora prináša pohľad na to, ako umelá inteligencia mení moderné obranné stratégie, čo znamená rozšírenie EÚ pre jej rozpočet, resp. akým výzvam čelí potenciálna veľmoc 21. storočia - India. Analýza narastajúceho napätia na Špicbergoch potvrdzuje, že Arktída sa dostáva do popredia geopolitického záujmu. Aktuálne číslo tiež prináša názory odborníkov na budúcnosť sveta v roku 2035 a rozoberá prípadnú americkú odpoveď na pokračovanie iránskeho jadrového programu.

Príjemné čítanie vám praje
Tím Odboru analýz a plánovania

EURÓPSKA BEZPEČNOSŤ

Pohľad analytikov EP

EXPANZIA ČÍNSKEHO NÁMORNÍCTVA

Dopady na regionálnu
bezpečnosť

SVET V ROKU 2035

Očakávania expertov

ROZPOČET EÚ A ROZŠIROVANIE

Finančné priority a noví
členovia

US A IRÁNSKY JADROVÝ PROGRAM

Zasiahne Washington
vojensky?

UMELÁ INTELIGENCIA A BEZPEČNOSŤ

Tri scenáre vývoja

SVALBARD

Ostrovy v strede
geopolitického stretu

BUDÚCNOSŤ INDIE

Výzvy stojace pred
najľudnatejšou krajinou sveta

EURÓPSKE AUTOMOBILKY V KRÍZE

Štrukturálne výzvy v odvetví

Invázia Ruska na Ukrajinu v roku 2022 narušila kooperatívny medzinárodný poriadok a odhalila slabé stránky Európy v oblasti obrannej pripravenosti a strategickej autonómie. Vojna katalyzovala zmeny vo vnútroštátnych politikách a oživila diskusie o bezpečnostných opatreniach kontinentu, najmä o úlohe EÚ v rámci NATO alebo mimo aliancie. Publikácia z pera analytikov Európskeho parlamentu (EP) analyzuje vývoj a možné perspektívy budúcej európskej bezpečnostnej architektúry.

Na inštitucionálnej úrovni EÚ presadzovala asertívnejšie obranné iniciatívy vrátane Stálej štruktúrovanej spolupráce (PESCO), Európskeho obranného fondu (EDF) a Strategického kompasu. Pretrvávajúci nesúlad pravidiel verejného obstarávania a rozdielne strategické kultúry členských štátov predstavujú obmedzenia. Východné a severné krajiny kladú dôraz na teritoriálnu obranu a odstrašovanie, zatiaľ čo ostatné krajiny sa viac zameriavajú na krízové riadenie a prístupy založené na dodržiavaní noriem. Tento rozdiel vo vnímaní hrozieb obmedzuje schopnosť EÚ konať ako jednotný bezpečnostný aktér. NATO stále zostáva základným pilierom kolektívnej obrany, čo posilňuje rozpor medzi európskou strategickou autonómiou a závislosťou od Spojených štátov.

Štúdia predstavuje päť možných scenárov budúceho vývoja európskej bezpečnostnej architektúry, z ktorých každý odráža rôzne trajektórie formované transatlantickými vzťahmi, vnútornou súdržnosťou EÚ a globálnou dynamikou. Prvý scenár „Antagonizmus“ odráža prehlbujúce sa rozpory v rámci Európy, ako aj medzi Európou a jej transatlantickými spojencami. V tomto prípade individuálne politiky a nedostatočná súdržnosť oslabia bezpečnostnú kapacitu Európy, čím sa kontinent stane zraniteľným voči vonkajším tlakom a vnútornému rozvratu. Druhý scenár „Európske NATO“ predpokladá silnejšiu úlohu európskych krajín v rámci NATO, kde členské štáty EÚ zvýšia svoj príspevok a zodpovednosť bez toho, aby oslabili vedúcu úlohu USA. Tento pragmatický prístup vyváži európsku autonómiu s transatlantickou solidaritou a predpokladá, že NATO zostane spoľahlivým rámcom kolektívnej obrany. Tretí scenár „Obranná únia EÚ“ predstavuje víziu úplnej európskej strategickej autonómie. Scenár predpokladá, že EÚ vytvorí jednotné vojenské sily, integrované obranné trhy a nezávislé operačné kapacity. Tento vývoj je ambiciózny a vyžadoval by si bezprecedentnú politickú a fiškálnu integráciu a spoločnú strategickú kultúru vo všetkých členských štátoch, čo sú výzvy, ktoré sa v súčasnosti zdajú byť neriešiteľné. Štvrtý scenár „Mozaika“ opisuje nejednotnú reakciu na bezpečnostné výzvy, v rámci ktorej budú členské štáty presadzovať skôr národné alebo regionálne obranné stratégie než koherentný celoeurópsky prístup. Tento scenár predstavuje riziko neefektívnosti a duplicity, pričom kolektívna odolnosť bude oslabená a Európa bude zle pripravená na komplexné bezpečnostné hrozby. „Kooperatívna koexistencia“, posledný zo scenárov, predstavuje vyvážené usporiadanie, v ktorom EÚ a NATO účinne spolupracujú. Európa prevezme väčšiu zodpovednosť za regionálnu bezpečnosť a zároveň zachová transatlantickú alianciu pre širšie strategické výzvy, čím sa podporí kooperatívna, ale osobitná európska bezpečnostná identita.

Budúcnosť európskej bezpečnostnej architektúry bude v konečnom dôsledku závisieť od schopnosti Európy premeniť strategické ambície na operačnú kapacitu, vyriešiť vnútorné rozpory a prekonať transatlantickú neistotu. Štúdia zdôrazňuje, že vyhnúť sa strategickému odklonu si vyžaduje nielen inštitucionálnu reformu a investície, ale aj spoločnú politickú víziu, ktorá vyváži strategickú autonómiu s trvalými aliančnými záväzkami.

**PÄŤ SCENÁROV BUDÚCEHO
VÝVOJA BEZPEČNOSTNEJ
ARCHITEKTÚRY, Z KTORÝCH
KAŽDÝ ODRÁŽA RÔZNE
TRAJEKTÓRIE FORMOVANÉ
TRANSATLANTICKÝMI
VZŤAHMI, VNÚTORNOU
SÚDRŽNOSŤOU EÚ A
GLOBÁLNOU DYNAMIKOU**

Link:

[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2025/765785/EPRS_STU\(2025\)765785_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2025/765785/EPRS_STU(2025)765785_EN.pdf)

Think tank CSIS sa zaoberá rizikami, ktoré predstavujú „temné vody“ čínskych lodeníc s dvojakým použitím. Čína je nesporné lídrom svetového lodiarskeho priemyslu. Na jej pobreží sa nachádza viac ako 300 lodeníc, ktoré každoročne vyprodukujú viac ako polovicu svetových komerčných plavidiel. Okrem obchodných lodí, vyrábajú lode aj pre rýchlo expandujúce čínske vojenské námorníctva. Čo do počtu lodí je už teraz vojenské námorníctvo Čínskej ľudovej oslobodzovacej armády najväčším na svete. Pre porovnanie, lodenice v celých Spojených štátoch postavili v roku 2024 iba päť veľkých zaoceánskych obchodných lodí s celkovým objemom 76 000 hrubých ton (GT), zatiaľ čo v tom istom roku jediný čínsky staviteľ lodí, štátna China State Shipbuilding Corporation (CSSC), dodal viac ako 250 lodí s objemom 14 mil. GT. Ak sa na to pozrieme z hľadiska tonáže, je to viac, než vyprodukoval celý lodiarsky priemysel v USA od konca druhej svetovej vojny.

**ČÍNSKE LODENICE
KAŽDOROČNE VYPRODUKÚJÚ
VIAC AKO POLOVICU
SVETOVÝCH KOMERČNÝCH
PLAVIDIEL**

Rast Číny v globálnom komerčnom lodiarskom priemysle bol mimoriadny. Podiel krajiny na svetovom trhu vzrástol z iba 5 percent v roku 2000 na viac ako 53 percent v roku 2024. Tento trend vyvolal vo Washingtone poplach a predstavitelia USA, vrátane prezidenta Donalda Trumpa, teraz vyzývajú na oživenie US lodiarstva proti rastúcej námornej sile Číny. V stávke je viac ako len hospodárska konkurencieschopnosť. Schopnosť využívať technológie dvojakého použitia, infraštruktúru a materiály pre komerčné aj vojenské lode je

strategicky výhodné a úsporné, keďže komerčné výrobné linky sa dajú ľahko prehodiť na vojenskú výrobu. A v tom je logika čínskej stratégie „vojensko-civilnej fúzie“, ktorej cieľom je odstrániť bariéry medzi komerčným a obranným sektorom.

Snahy Číny využiť prieniky medzi jej komerčným a obranným priemyslom nie sú ničím prekvapujúcim, ani jedinečným. Keďže sa však svetový námorný priemysel čoraz viac spolieha na čínske lodenice s dvojakým použitím, aby uspokojil rastúci dopyt po nových obchodných plavidlách, objavila sa nová výzva. Zahraniczne firmy, z ktorých mnohé sídlia v krajinách s úzkymi obrannými väzbami na USA, nalievajú miliardy dolárov do nových čínskych lodí a do čínskeho vojenského priemyslu presúvajú aj kľúčové technológie. Tým nielenže podporujú modernizáciu čínskeho vojenského námorníctva, ale v konečnom dôsledku ovplyvňujú bezpečnostnú situáciu v Indo-Pacifiku.

Pre USA predstavuje dominantné postavenie Číny v svetovom lodiarskom priemysle významné bezpečnostné a ekonomické výzvy. Dochádza k rýchlej zmene rovnováhy vojenskej sily vo svete a z ekonomického hľadiska hrozí, že prehĺbujúca sa dominancia Číny v tomto odvetví ešte viac oslabí výrobné kapacity lodiarskeho priemyslu nielen USA, ale aj spojencov. Stačí si pripomenúť ako si Čína uzurpovala líderstvo v oblasti výroby solárnych panelov a batérií pre elektrické vozidlá.

Experti CSIS odporúčajú Spojeným štátom, aby bojovali proti čínskej stratégii prerušením toku zahraničného kapitálu a technológií do čínskych lodeníc, podporili nákup lodí od USA a jeho kľúčových spojencov a rozvíjali domáce výrobné kapacity.

Dosiahnutie týchto cieľov nebude jednoduché ani lacné, no ak USA nezačnú konať, riskujú úplné ovládnutie priemyselného odvetvia Čínou nepriamo podporia ambície Pekingu pri modernizácii čínskej armády.

Link: <https://features.csis.org/hiddenreach/china-shipyard-tiers/>

Think tank Atlantic Council prezentuje desať hlavných prognóz sveta v roku 2035, ktoré vychádzajú z odpovedí viac než 350 odborníkov. Odpovede respondentov vykresľujú obraz sveta o desať rokov, ktorý je podľa väčšiny opýtaných plný neistoty, nestability a bezpečnostných hrozieb.

Jednou z najvýraznejších obáv je vypuknutie globálneho konfliktu, na čo sa tvorcovia ankety pýtali po prvýkrát.

**SVET V ROKU 2035 BUDE
MULTIPOLÁRNY, ALE
ZÁROVEŇ MENEJ STABILNÝ A
ROZDELENÝ**

Napriek tomu, že väčšina respondentov si nemyslí, že vypukne globálny konflikt do roku 2035, 48% opýtaných sa obáva, že by v takomto konflikte mohli byť použité jadrové zbrane. Zároveň existuje výrazná obava, že by sa prípadná vojna rozšírila do vesmíru. Odborníci očakávajú, že Čína sa v nadchádzajúcom desaťročí pokúsi vojensky obsadiť Taiwan (medziročne vzrástol ich podiel o 15 p.b.) a

mnohí z nich predpokladajú, že dôjde k vojenskému stretu medzi Ruskom a NATO. Zároveň sa čoraz viac diskutuje o vzniku dvoch globálnych blokov – jedného vedeného USA a druhého, ktorý by tvorili Čína, Rusko, Irán a Severná Kórea. Tieto krajiny by podľa niektorých respondentov mohli vytvoriť formálnu alianciu, čím by sa ešte viac zvýšila pravdepodobnosť vypuknutia širšieho konfliktu.

V nasledujúcej dekáde očakávajú experti pokračovanie šírenia jadrových zbraní. Väčšina predpovedá, že do roku 2035 sa k jadrovému arzenálu dostane aspoň jeden nový štát, pričom najčastejšie sa spomína Irán. Niektorí za potenciálnych nových jadrových hráčov považujú Južnú Kóreu a Japonsko. Kým pred rokom si až 63% oslovených myslelo, že do roku 2035 nedôjde k použitiu jadrovej zbrane, dnes tento údaj klesol na 51%.

Spojené štáty zostávajú vnímané ako vojenská veľmoc, no ich vplyv v ekonomickej, technologickej či diplomatickej oblasti podľa respondentov klesá. Len menšina expertov verí, že USA budú aj v budúcnosti dominovať globálnemu poriadku vo všetkých smeroch. Ústup amerického vplyvu sa odráža aj v očakávanom oslabovaní globálnych bezpečnostných aliancií, naopak experti medziročne vidia reálnejšie posilnenie európskych mechanizmov bezpečnostnej spolupráce.

V otázke vojny na Ukrajine panuje medzi odborníkmi značný pesimizmus. Len málo z nich verí, že konflikt skončí za podmienok výhodných pre Ukrajinu. Väčšina očakáva výhodu pre Rusko, alebo zamrznutý konflikt, v ktorom nebude dosiahnuté politické ani vojenské riešenie. Blízky východ podľa prognóz zostane geopoliticky napätým regiónom, hoci určitý optimizmus panuje v súvislosti s možnou normalizáciou vzťahov medzi Izraelom a Saudskou Arábiou. Naopak, len minimum respondentov verí vo vznik palestínskeho štátu do roku 2035. Odborníci sa zhodujú, že globálne inštitúcie, ako sú OSN či WTO, budú v budúcnosti menej efektívne, a to najmä kvôli neschopnosti reagovať na dynamicky sa meniace geopolitické výzvy. Na druhej strane, niektoré regionálne zoskupenia ako BRICS, ASEAN či EÚ môžu podľa nich svoju pozíciu posilniť a zohrávať väčšiu úlohu v riešení regionálnych problémov.

V oblasti politickej slobody a demokracie sú prognózy rovnako nepriaznivé. Väčšina odborníkov predpokladá, že dôjde k ďalšiemu oslabeniu demokracie. Výrazne klesne sloboda tlače a vo svete sa bude čoraz viac presadzovať autoritársky model riadenia spoločnosti.

Zaujímavý rozmer do prognóz vnáša aj rozdiel medzi mužmi a ženami. Ženy sú v hodnotení budúcnosti pesimistickejšie – častejšie očakávajú použitie jadrových zbraní, ďalšie oslabovanie demokracie či obmedzenie práv žien. Taktiež menej veria v udržanie dominancie USA v kľúčových oblastiach.

Celkový obraz, ktorý správa ponúka, je pomerne temný. Svet v roku 2035 bude podľa väčšiny respondentov multipolárny a zároveň menej stabilný, rozdelený, a s oslabenými normami a inštitúciami, ktoré doposiaľ zabezpečovali mier a spoluprácu. Prognózy signalizujú nielen potrebu posilnenia odolnosti demokratických režimov, ale aj intenzívnejšej spolupráce v oblasti bezpečnosti, technológií a globálneho riadenia.

Link: <https://www.atlanticcouncil.org/content-series/atlantic-council-strategy-paper-series/welcome-to-2035/>

Nasledujúca vlna rozširovania EÚ môže nanovo vytýčiť nielen hranice, ale aj spôsob financovania vzájomnej solidarity. Think tank CER skúma, ako by potenciálne pristúpenie Ukrajiny, Moldavska, Gruzínska a šiestich kandidátskych krajín západného Balkánu ovplyvnilo rozpočet EÚ. Štúdia vyvracia obavy, že rozšírenie by zahltalo rozpočet, a namiesto toho ukazuje, že fiškálny vplyv by bol mierny a zvládnuteľný. Výzva bude spočívať v politických a distribučných účinkoch: rozšírenie by si vyžiadalo prehodnotenie kľúčových rozpočtových položiek, ako je kohézna politika a spoločná poľnohospodárska politika (SPP) pri súčasnom zachovaní existujúcej podpory pre členské štáty.

Sedemročný viacročný finančný rámec EÚ (VFR) je financovaný predovšetkým z príspevkov založených na hrubom národnom dôchodku, pričom doplnkové príjmy pochádzajú z ciel, DPH a poplatkov za nerecyklovaný plastový odpad. Po rozšírení by sa rozpočet zvýšil z 1,12 % na približne 1,23 % HDP EÚ. Hoci je táto zmena z fiškálneho hľadiska uskutočniteľná, viedla by k zníženiu transferov pre niektorých súčasných čistých príjemcov, čo by si vyžiadalo mechanizmy na vyrovnanie prerozdelenia a udržanie politickej podpory.

V štúdií sa uvádzajú tri scenáre rozširovania. Scenár „postupnej integrácie“ predpokladá, že v nasledujúcom období viacročného finančného rámca po roku 2028 nedôjde k žiadnemu novému pristúpeniu, pričom kandidátske krajiny budú naďalej dostávať predvstupovú podporu. Takýto scenár by obmedzil fiškálne tlaky, ale hrozilo by riziko oslabenia dôveryhodnosti EÚ. Scenár „malého tresku“ predpokladá vstup šiestich krajín

**ROZŠÍRENIE BY SI VYŽIADALO
PREHODNOTENIE
KĽÚČOVÝCH ROZPOČTOVÝCH
POLOŽIEK**

západného Balkánu do roku 2030. To by viedlo k miernemu prerozdeleniu: kohézne fondy pre Rumunsko a Maďarsko by klesli o 15 %, resp. 21 % a transfery v rámci SPP pre existujúcich členov by sa znížili v priemere o 2,5 až 3,5 %. Scenár „veľkého tresku“, ktorý by zahŕňal všetky kandidátske krajiny západného Balkánu spolu s Ukrajinou, Moldavskom a Gruzínskom, by výrazne znížil priemerný HDP na obyvateľa EÚ, čo by vyvolalo väčšie zmeny v kohéznom

financovaní. Španielsko, Slovensko, Rumunsko, Maďarsko a Lotyšsko by zaznamenali zníženie príjmov z kohéznych fondov o 15 - 22 % a rozpočet SPP by musel narásť o 22 - 25 %, pričom najväčším príjemcom by sa stala Ukrajina. Španielsko je jediným členom, ktorý by sa mal podľa prognóz zmeniť z čistého príjemcu na čistého prispievateľa.

Štúdia zdôrazňuje, že na zabezpečenie spravodlivých dôsledkov sú potrebné reformy. Kohézna politika by mala prejsť od preplácania nákladov k odmeňovaniu výsledkov a mala by prepojiť financovanie s inštitucionálnymi reformami a merateľnými výsledkami rozvoja v súlade s poznatkami z programu NextGenerationEU (NGEU). Podobne je nevyhnutná reforma SPP, aby sa zabránilo neprimeranému zvyšovaniu výdavkov. To zahŕňa zameranie finančných prostriedkov na menšie farmy, zavedenie spolufinancovania z národných rozpočtov a uplatňovanie prechodných období pre nových členov. SPP sa musí tiež vyvíjať tak, aby spĺňala environmentálne ciele ako podporu biodiverzity, kvality pôdy a vody v súlade s klimatickými cieľmi EÚ. Prípadné rozšírenie EÚ tiež zvýši význam investícií do ochrany klímy. Kandidátske krajiny majú ekonomiky s vyššou uhlíkovou náročnosťou ako EÚ-27, čo zvyšuje dopyt po finančnej podpore EÚ na čistú elektrifikáciu, dekarbonizáciu a infraštruktúru. Fond pre spravodlivý prechod a Nástroj na prepájanie Európy budú pre toto úsilie kľúčové, ale v celom rozpočte bude potrebných viac výdavkov zameraných na oblasť ochrany životného prostredia. Napriek záväzkom „hlavného prúdu“ výdavkov na ochranu životného prostredia sú súčasné mechanizmy sledovania nedostatočné a rozpočtovanie v tejto oblasti musí byť transparentnejšie a prísnejšie.

Rozpočtové dôsledky rozšírenia nie sú neprekonateľné, ale budú si vyžadovať prijatie strategických opatrení. Reformovaný rozpočet EÚ bude musieť zosúladiť mechanizmy financovania s prioritami 21. storočia vrátane energetickej odolnosti, digitálnej infraštruktúry, opatrení v oblasti klímy a obrany. To znamená, že treba stavať na inováciách NGEU, na spoločnom vydávaní dlhu, podmienenom financovaní a investíciách zameraných na budúcnosť a ich začlenenie do pravidelného VFR. Rozšírenie poskytne významnú príležitosť na modernizáciu rozpočtového rámca EÚ, tak aby odrážal politické, hospodárske a strategické požiadavky väčšej Únie.

Link: <https://www.cer.eu/insights/eu-budget-larger-union-key-issues-and-open-questions>

Tri mesiace od návratu Donalda Trumpa do Bieleho domu sa začínajú črtat' obrysy prístupu novej US administratívy k otázke iránskeho jadrového programu. Dvere diplomacie zostávajú otvorené, existuje však jasné odhodlanie zvýšiť tlak na Teherán, a to aj prostredníctvom vojenských hrozieb. Mnohí experti na Irán sú toho názoru, že definitívne zničenie iránskeho jadrového programu vojenskými prostriedkami nie je možné a obmedzené útoky by boli riskantné a mali obmedzený účinok. Nad tým, s akými výzvami treba počítať v prípade vojenských útokov proti iránskemu jadrovému programu, sa zamýšľajú experti z britského portálu RUSI.

Útoky proti Iránu by sa teoreticky mohli zamerať na akýkoľvek počet miest spojených s jadrovým programom krajiny, vrátane závodov na konverziu uránu, výrobu centrifúg, či výskumné centrá. Na to, aby mali vojenské

**IRÁNSKY JADROVÝ PROGRAM JE
ZNAČNE POKROČILÝ A
DISPONUJE ŠIROKOU
ZÁKLADŇOU VEDECKEJ
EXPERTÍZY, KTORÚ NIE JE
MOŽNÉ ELIMINOVAŤ**

úderý zásadný účinok, by však podľa expertov museli eliminovať alebo aspoň vážne znehodnotiť iránske zásoby štiepneho materiálu a poškodiť súvisiace výrobné kapacity. Množstvo kľúčových potenciálnych cieľov sa nachádza pod zemou. Zmysluplné poškodenie týchto podzemných zariadení by si vyžadovalo značnú palebnú silu. Ďalšie zariadenia sa nachádzajú nad zemou a teoreticky by mohli byť o niečo väčšími cieľmi pre potenciálne izraelské alebo americké útoky. Útoky na iránske jadrové zariadenia však

predstavujú značné eskalačné riziká.

Irán má nukleárne zariadenia rozptýlené po krajine a dobre opevnené. Ďalšiu prekážku predstavuje samotná povaha iránskeho nukleárneho programu, ktorý je značne pokročilý a disponuje širokou základňou vedeckej expertízy, ktorú nie je možné eliminovať vojenskými prostriedkami.

Analytici sa tiež domnievajú, že aj keby boli jeho jadrové zariadenia zasiahnuté, Irán má dostatočné odborné znalosti na to, aby ich opäť postavil a ešte lepšie zabezpečil. Irán má tiež širokú škálu protivzdušnej obrany – predovšetkým ruský systém S-300PMU-2 s dlhým doletom, ako aj vlastný systém Khordad 15 stredného doletu a ruský systém Tor M-1 SAM krátkeho dosahu.

Izraelské letectvo v októbri 2024 demonštrovalo svoju schopnosť obísť iránsku protivzdušnú obranu a úspešne zaútočiť na iránske jadrové zariadenia. Aj v prípade rozsiahlejšieho útoku proti iránskym jadrovým zariadeniam by sa izraelské vzdušné sily pravdepodobne bez väčších problémov dokázali prebojovať cez iránsky systém protivzdušnej obrany. Ešte lepšie a technicky vyspelejšie americké letectvo by taktiež dokázalo relatívne rýchlo znefunkčniť a napokon zničiť iránsku protivzdušnú obranu do tej miery, že bude možné uskutočniť útoky proti jadrovým zariadeniam Iránu iba s minimálnym rizikom pre posádky lietadiel. Podľa analytikov treba počítať aj s tým, že iránska protivzdušná obrana časť útokov eliminuje už vo vzduchu. Napríklad na Ukrajine systém Tor M-1 už niekoľkokrát preukázal schopnosť zostreliť celý rad presne navádzanej munície.

Hoci úplné zničenie iránskeho jadrového programu vojenskými prostriedkami nie je realizovateľné, neznamená to, že by sa malo upustiť od úsilia o zrušenie iránskeho jadrového programu aj s využitím vojenských prostriedkov. Vojenský útok by mal až byť poslednou možnosťou s cieľom vyvinúť potrebný tlak na Teherán, aby nepokračoval v nadmernom obohacovaní uránu resp. v inej destabilizujúcej činnosti.

Link: <https://www.rusi.org/explore-our-research/publications/commentary/challenges-involved-military-strikes-against-irans-nuclear-programme>

Štúdia „Artificial Intelligence and National Defence: A Strategic Foresight Analysis“ analyzuje dopad umelej inteligencie na národnú bezpečnosť a obranu štátov v nasledujúcich desaťročiach. Autori v dokumente predstavujú tri scenáre vývoja využitia AI v obrane do roku 2040 za použitia nástrojov strategického výhľadu.

Jednou z kľúčových oblastí, ktorú štúdia rieši, je rýchle šírenie AI do kybernetickej bezpečnosti, dezinformačných kampaní a autonómnych zbraňových systémov. AI dnes umožňuje vytvárať presvedčivé deepfake videá a audio nahrávky, ktoré boli v posledných rokoch použité napríklad v politických kampaniach v USA, Moldavsku či na Taiwane. Autori upozorňujú, že tieto technológie znižujú dôveru verejnosti v médiá a demokratické inštitúcie a zároveň zvyšujú efektívnosť kybernetických útokov vrátane phishingu či AI-generovaných malvérov.

V oblasti vojenských aplikácií je trendom testovanie AI-riadených dronov, inteligentných senzorov a autonómnych bojových platforiem. Krajiny ako USA, Ukrajina a Rusko už AI nasadzujú v reálnych konfliktoch, kde tieto systémy umožňujú cielené útoky, efektívnejšie spracovanie spravodajských dát a automatizované odhaľovanie hrozieb. Súčasne však AI systémy, vyvinuté na civilné účely, môžu byť ľahko zneužitú na vojenské a teroristické účely, čo zvyšuje zraniteľnosť štátov.

Autori štúdie predkladajú tri možné scenáre vývoja situácie do roku 2040. Prvým je scenár „Opatrnejšej integrácie“, v ktorom štáty zavádzajú AI do armády a bezpečnostných štruktúr pomaly a výlučne v podporných úlohách, napríklad v oblasti logistiky, spravodajstva či monitorovania kybernetických hrozieb. Tvorcovia politik a medzinárodné organizácie v tomto scenári dokážu nastaviť základné etické a právne rámce a zabrániť zneužívaniu autonómnych zbraní.

Druhý scenár by sa mohol nazvať „Neregulovaná akcelerácia“. V tomto prípade AI technológie prenikajú do vojenských operácií bez dostatočných pravidiel a obmedzení. Autonómne drony a systémy sa využívajú vo veľkom na bojiskách, kybernetické útoky s podporou AI sú bežnou súčasťou konfliktov a štáty čoraz častejšie nasadzujú systémy s minimálnym ľudským dohľadom. Riziko neúmyselného vyvolania konfliktu a nekontrolovaného šírenia zbraní založených na AI je v tomto scenári vysoké.

Tretím scenárom je „Pozitívna transformácia“, kde sa AI postupne stala nástrojom diplomacie a riešenia zložitých geopolitických konfliktov. Vojenské využitie AI sa obmedzilo, nové algoritmy sa zameriavajú na kooperáciu a pozitívne výsledky. Spoločnosti aj armády sa začali podieľať na riešení globálnych výziev, čím vznikol priestor pre kolektívny optimizmus a rast dôvery v AI.

Štúdia odporúča tvorcom politik, aby okamžite začali pracovať na etických, právnych a technických rámcoch na kontrolu AI technológií. Zároveň je potrebné investovať do rozvoja odborných kapacít vo verejnom sektore a budovať tímy špecialistov, ktorí budú schopní včas vyhodnocovať nové bezpečnostné hrozby spojené s AI. Dôležitá je úzka medzinárodná spolupráca a zapojenie obranných štruktúr do vývoja mechanizmov zodpovedného používania AI.

Autori štúdie zdôrazňujú, že AI zásadne mení pravidlá vedenia vojenských konfliktov a geopolitického súperenia. Tvorcovia politik a národné vlády sa musia naučiť riadiť túto technologickú zmenu tak, aby prinášala výhody, no zároveň minimalizovala riziká, a aby sa predišlo globálnym bezpečnostným krízam, ktoré by mohli vyplývať z nekontrolovaného využívania umelej inteligencie v obrane.

**AI ZÁSADNE MENÍ PRAVIDLÁ
VEDENIA VOJENSKÝCH
KONFLIKTOV A
GEOPOLITICKÉHO
SÚPERENIA. TVORCOVIA
POLITÍK A NÁRODNÉ VLÁDY
SA PRETO MUSIA NAUČIŤ
RIADIŤ TÚTO
TECHNOLOGICKÚ ZMENU**

Link: <https://www.cigionline.org/publications/artificial-intelligence-and-national-defence-a-strategic-foresight-analysis/>

Server Politico upriamuje pozornosť na jeden z dvoch arktických regiónov Nórskeho kráľovstva - Svalbard, ktorý je známejší pod názvom Špicberg. Súostrovie sa nachádza takmer 1 000 kilometrov od najsevernejšieho nórskeho mesta Tromsø a je domovom približne 3 000 ľudí.

Špicberg sú obývané už od čias, keď súostrovie objavili lovci veľrýb v roku 1600. Ich atraktivita ešte vzrástla koncom 19. storočia, keď sa tam objavili ložiská uhlia. Záujem o súostrovie stúpol natoľko, že sa štáty museli rozhodnúť, ku ktorej krajine bude Svalbard patriť. Víťazom sa stalo Nórsko, ktoré sa nachádza najbližšie.

**V POSLEDNÝCH ROKOCH
RUSKO OPAKOVANE ZNEUŽÍVA
ŠPICBERGY NA RÔZNE
PROVOKÁCIE.**

V roku 1920 bola uzatvorená tzv. Svalbardská zmluva, ktorú podpísali Nórsko, USA, Spojené kráľovstvo, Švédsko, Japonsko a zopár ďalších krajín. Zmluvou Nórsko získalo súostrovie Špicberg, výmenou za čo prisľúbilo, že umožní občanom a spoločnostiam z ostatných signatárskych krajín žiť, pracovať a prevádzkovať

činnosť na súostroví. Nórsko sa tiež zaviazalo, že súostrovie nebude militarizovať.

Sovietsky zväz zmluvu podpísal v roku 1935 a svoju prítomnosť sústredil okolo uhoľných baní, ktoré tam prevádzkoval. V skutočnosti Sovieti postavili modelovú dedinu, ktorá fungovala ako mini-Sovietsky zväz až do roku 1998, keď ruská spoločnosť Arktikugol zatvorila svoje bane na Svalbarde a opustila aj mesto Pyramiden, kde sídlila. Dodnes je Pyramiden mestom duchov, ktoré vyzerá takmer rovnako ako v dobách Sovietskeho zväzu. Rusko však zo Špicbergov nikdy úplne neodišlo.

V posledných rokoch Rusko opakovane zneužíva Špicberg na rôzne provokácie. Napríklad v roku 2015 podpredseda vlády Dmitrij Rogozin, na ktorého Západ uvalil sankcie, pristál na Svalbarde bez povolenia Nórska a Nórom sa na sociálnych sieťach posmieval. Noviny the Barents Observer informovali, že 9. mája 2023, Rusi zorganizovali na Deň víťazstva prehliadku vo vojenskom štýle, ktorú viedol ich generálny konzul. Minulý rok riaditeľ spoločnosti Arktikugol a ďalší predstavitelia zase osadili v meste Pyramiden sovietske vlajky.

A teraz Kreml podal sťažnosť proti tomu, čo nazýva nórskou militarizáciou Svalbardu. Štátna ruská tlačová agentúra tiež citovala ministerstvo, ktoré tvrdí, že na súostroví fungujú zariadenia dvojakého použitia, ktoré umožňujú popri civilných úlohách vykonávať aj vojenské aktivity, vrátane bojových operácií na území tretích krajín a to aj za účasti USA a NATO.

Faktom je, že Svalbard nie je zapojený do nórskeho vojenského, ani politického plánovania. Nórske vojenské využitie súostrovia neexistuje a už vôbec nie zo strany NATO alebo USA. Obvinením Osla z porušenia Svalbardskej zmluvy si Rusko udelilo právomoc reagovať na tento údajný priestupok. Krok Moskvy nápadne pripomína ukrajinský scenár, kde Rusko tiež tvrdilo, že reaguje na porušenia zo strany Ukrajiny. Aká bude reakcia Moskvy voči Nórsku možno len ťažko predvídať.

V závere Politico nabáda, aby členovia NATO a ďalší spojenci začali uvažovať o možných spôsoboch reakcie na prípadný útok Ruska na tento strategicky významný severský región, pretože čo sa udeje na Svalbarde, zrejme nezostane na Svalbarde...

Link: <https://www.politico.eu/article/we-need-to-pay-closer-attention-to-svalbard/>

Vzostup Indie sa často označuje za neodvratný. S najväčším počtom obyvateľov na svete, rýchlo sa rozširujúcou spotrebiteľskou základňou a geopolitickou pozíciou medzi Čínou a Západom je naratív o 21. storočí ako o „storočí Indie“ presvedčivý. Štúdiá založená na scenároch vývoja, ktorú uskutočnil Institut Montaigne, však odhaľuje oveľa zložitejší a krehkejší obraz, v ktorom sa priemyselné ambície, zraniteľnosť životného prostredia, potravinová neistota a regionálne rozdiely prelínajú spôsobmi, ktoré by mohli pokrok Indie buď podporiť, alebo naopak zastaviť. Nikde nie sú tieto rozpory tak výrazné ako v stratégii „Make in India“. Táto politika, ktorá bola spustená v roku 2014 s cieľom postaviť Indiu do pozície globálnej výrobnnej veľmoci, zatiaľ nepriniesla transformačné zmeny. Napriek významným zahraničným investíciám a vládny stimulom podiel výroby na HDP klesol a priemyselný sektor zápasí s nedostatočnými investíciami, nízkou produktivitou a obmedzeným využívaním kapacít. Rozvoj indického odvetvia služieb prebehol priemyselný rozvoj, čo spôsobilo, že rozsiahla pracovná sila na vidieku nemá primerané možnosti zamestnania vo formálnej ekonomike. To, čo Indiu brzdi, nie sú len infraštruktúrne alebo politické nedostatky, ale najmä zásadnejšie štrukturálne problémy. Súkromné investície do výroby sú stále nízke, inovácie sú obmedzené a výdavky na výskum a vývoj klesli na 0,64 % HDP. K tejto stagnácii prispel úžernícky kapitalizmus, protekcionistické dedičstvo a podnikateľské prostredie, ktoré sa bráni podstupovaniu rizík. Bez odstránenia týchto základných nedostatkov môže zostať sen o priemyselnej sebestačnosti nedosiahnuteľný.

Environmentálne náklady súčasných modelov rastu sa tiež navyšujú. India je už teraz jednou z ekologicky najzraniteľnejších krajín na svete. Viac ako 600 miliónov Indov žije v podmienkach vysokého až extrémneho vodného nedostatku. Kvalita ovzdušia vo veľkých mestách patrí medzi najhoršie na svete a odlesňovanie pokračuje znepokojujúcim tempom. Toto nie sú budúce hrozby, ale naopak, sú to aktívne prekážky rozvoja, ktoré ovplyvňujú verejné zdravie, poľnohospodárstvo a hospodársku produktivitu. Ak sa tieto hrozby nebudú kontrolovať, môžu vážne podkopať dlhodobý potenciál Indie.

**ROZŠÍRENIE BY SI VYŽIADALO
PREHODNOTENIE
KĽÚČOVÝCH ROZPOČTOVÝCH
POLOŽIEK**

Táto krehkosť sa odráža aj v potravinovom zabezpečení krajiny. Napriek vysokej poľnohospodárskej produkcii sa India nachádza na čele globálneho indexu hladu a viac ako 70 % obyvateľstva si nemôže dovoliť zdravú stravu. Tento problém nie je len v dostupnosti, ale je systémový. Je spôsobený nadmernou závislosťou od ryže a pšenice, ktoré sú náročné na spotrebu vody, neefektívnymi dodávateľskými reťazcami a nedostatočnou rozmanitosťou stravovania. Reforma modelu potravinovej bezpečnosti v Indii si bude vyžadovať prechod na udržateľné poľnohospodárstvo, posilnenie infraštruktúry chladiarenských skladov a zmenu rovnováhy verejného distribučného systému, aby poskytoval plnohodnotnú výživu, nielen kalórie. Tento stav ďalej komplikuje hlboká regionálna nerovnosť v krajine. India je federáciou s veľmi rozdielnymi rozvojovými trajektóriami. Južné štáty, ako napríklad štát Tamilnádu, využili investície do ľudského kapitálu a industrializáciu poháňanú malými a strednými podnikmi na vybudovanie inkluzívnejších ekonomík. Naopak, severné štáty ako Bihár zostávajú uväznené v cykloch nízkeho rastu, so slabou infraštruktúrou, nízkou gramotnosťou a vysokou migráciou. Gudžarát, ktorý je často považovaný za priemyselný úspech, je kritizovaný za svoj kapitálovo náročný a nerovnomerný model rozvoja. Táto regionálna dynamika ovplyvňuje všetko od investičného prostredia až po politickú stabilitu a musí sa zohľadniť v každej stratégii medzinárodnej angažovanosti.

Budúcnosť Indie závisí od integrácie hospodárskych, environmentálnych a sociálnych politík a národných ambícií s regionálnou realitou. Krajina potrebuje nielen rýchlejší rast, ale aj nový spôsob rastu. To si vyžaduje začlenenie udržateľnosti do priemyselnej politiky, uprednostnenie spravodlivosti v potravinových a zdravotníckych systémoch a posilnenie inštitúcií. Pre Európu to predstavuje výzvu i príležitosť. Efektívna spolupráca s Indiou si vyžaduje, aby sme prekročili rámec diplomacie a investovali do detailnej spolupráce s vládami jednotlivých štátov, podporovali transfery čistých technológií a angažovali sa v rôznych regiónoch, ktoré tvoria Indickú úniu.

Portál Economist Intelligence Unit analyzuje štrukturálne výzvy európskych producentov automobilov, ktoré redefinujú ich obchodný model a konkurencieschopnosť na globálnych trhoch. Kombinácia slabého dopytu, rastúcich výrobných nákladov, nepriaznivého makroekonomického prostredia a sprísňujúcej sa regulačnej politiky v oblasti emisií vytvára podmienky, ktoré zásadne obmedzujú ziskovosť podnikov v odvetví. Analýza finančných výsledkov za rok 2024 odhaľuje jednotný trend poklesu čistých ziskov naprieč poprednými výrobcami áut, pričom rozhodujúcim faktorom bola potreba realizácie reštrukturalizačných programov a adaptácie na nové emisné limity.

VW Group ako jediný z veľkých hráčov zaznamenal medziročný rast tržieb, avšak primárne vďaka neautomobilovým aktivitám, konkrétne vo finančných službách. Napriek tomu jeho čistý zisk poklesol o viac ako 30 %, čo reflektuje pretrvávajúci problém vysokých prevádzkových nákladov a znižujúceho sa objemu predaja, predovšetkým na čínskom trhu. Podiel dodávok elektromobilov na celkovom predaji síce rástol, no nižšie marže týchto vozidiel znižujú celkovú ziskovosť skupiny.

**ANALÝZA FINANČNÝCH
VÝSLEDKOV ZA ROK 2024
ODHAĽUJE JEDNOTNÝ TREND
POKLESU ČISTÝCH ZISKOV
NAPRIEČ POPREDNÝMI
VÝROBCAMI ÁUT**

Stellantis čelí najvýraznejšej kontrakcii výkonnosti, keď čistý zisk medziročne klesol o približne 70 %. Príčiny sú viaceré: slabnutí dopyt na americkom trhu, cenová politika, ktorá sa ukázala ako neudržateľná, a nízka inovačná aktivita vo forme nových modelov. Nedostatočné riadenie zásob a vysoké prevádzkové náklady viedli k narušeniu cash flow, ktorý koncern očakáva obnoviť až v druhej polovici 2025.

Renault si naopak udržal prevádzkovú stabilitu. Napriek poklesu čistého zisku, ktorý bol ovplyvnený stratou z predaja podielu v Nissane, sa spoločnosti podarilo dosiahnuť rekordnú prevádzkovú maržu. Tento výsledok signalizuje efektívnosť implementovaných úsporných opatrení a sústredenie na hybridné technológie, ktoré generujú vyššie marže než plne elektrické modely.

Prémiový segment reprezentovaný BMW a Mercedes-Benz je najcitlivejší na hrozbu zavedenia amerických ciel na európsky automobilový export. Finančné výsledky za rok 2024 ukazujú pokles zisku aj tržieb v oboch prípadoch, čo je dôsledok kombinácie vysokých investícií do výskumu a vývoja a znižujúceho sa dopytu na rozhodujúcich exportných trhoch. Vysoké náklady na vývoj novej generácie elektromobilov a digitálnych platforiem výrazne zatŕžujú cash flow prémiových značiek.

Sektor ako celok čelí regulačným výzvam. Nové emisné normy, účinné od januára 2025, si vyžadujú výrazné investície do elektrifikácie modelových radov. Hoci Európska komisia ponúkla trojročné prechodné obdobie, cieľ dosiahnuť 55 % zníženie emisií do roku 2030 a nulové emisie do roku 2035 bude mať zásadný vplyv na cenotvorbu, ziskovosť a investičné priority výrobcov. Kombinácia efektívnej regulácie, geopolitických rizík a volatilného dopytu bude determinovať ďalší vývoj európskeho automobilového priemyslu v nasledujúcich piatich až siedmich rokoch.

Link: <https://viewpoint.eiu.com/analysis/article/1952140595>